

Imperiu și papalitate

În Evul Mediu, papa și Sfântul Împărat Roman erau priviți drept capi ai creștinătății, iar conflictele dintre ei au afectat istoria Europei până în vremurile noastre.

În secolele agitate ce au urmat după căderea Imperiului Roman de Apus, papa s-a impus ca autoritate catolică supremă în Europa. Având nevoie de un aliat puternic, a apelat mai întâi la francezi, al cărui conducător Charlemagne a fost încoronat împărat de Papa Leo al III-lea. Mai apoi, Imperiul Carolingian (al lui Charlemagne) s-a destrămat, însă împăratul Germaniei Otto I i-a luat locul lui Charlemagne, fiind încoronat împărat în 962. Mai mic decât fostul imperiu al lui Charlemagne, imperiul nou creat – denumit mai târziu Sfântul Imperiu Roman – se întindea între Germania și nordul Italiei; cu toate acestea, împăratul era considerat un conducător creștin profan, precum și protectorul și aliatul papei.

Lupta pentru putere

Primii împărați ai Sfântului Imperiu Roman erau majoritatea aliați ai Papei. Aceștia au intervenit de nenumărate ori în agitatele alegeri papale și în luptele purtate de Imperiul Roman, eliminându-i în același timp pe papii nedemni de funcțiile lor, asigurându-le acestora succesori. Ultimul împărat care a procedat în acest fel a fost Henry al III-lea (1039-56), un susținător al mișcării reformatoare Cluniace în cadrul bisericii. Acesta a reușit să se impună mai

▼ **Clement al II-lea a fost primul papă reformator. El a încercat să elibereze papalitatea de influențele aristocrației romane.**

Staatsbibliothek Bamberg

▼ Această pictură din secolul 13 a fost menită să popularizeze "Donația lui Constantin", o justificare majoră pentru pretenția papei la supremație în Europa de Vest. Documentul prezintă mulțumiri împăratului roman Constantin cel Mare pentru convertirea sa la creștinism, donându-i Papei Silvestru I orașele și provinciile Italiei și ale "regiunilor de vest".

▲ Henry, ducele Bavariei, s-a răsculat de două ori împotriva lui Otto II, însă a fost înfrânt în 976. Nobilimea a exercitat o amenințare constantă asupra autorității regelui.

○ O hartă reprezentând imperiul lui Otto al II-lea, ce avea să devină mai târziu Sfântul Imperiu Roman.

ales când vărul său Papa Leo al IX-lea (1049-54) s-a dovedit a fi un bun reformator, ce călătorea în întreaga lume și lupta împotriva abuzurilor de orice fel. Autoritatea papală s-a făcut și ea simțită. Nicholas al II-lea a fondat la Roma Colegiul Cardinalilor, membrii acestuia având dreptul de a alege papii, luându-le astfel acest drept nobililor romani și împăraților.

Acest lucru a reprezentat doar o simplă etapă în lupta pentru eliberarea bisericii de sub

intervențiile laice (ne-clericale). Următoarea etapă i-a situat pe papa și pe împărat în conflict direct. Împărații continuau de mult timp să aleagă episcopii din regatele lor, instalându-i în guvern; ceremonia implica prezentarea episcopului împreună cu inelul și colectivul său. Acesta reprezenta un drept important, de vreme ce episcopii erau demnitari de frunte ai guvernului imperial, fiind înzestrați cu feude imense, care (spre deosebire de magnații feu-

DATE IMPORTANTE

962

Otto I devine primul împărat al Sfântului Imperiu Roman.

1049-54

Reformele lui Leo IX

1059

Fondarea Colegiului Cardinalilor

1077

Împăratul Henry IV s-a umilit la Canossa

1122

Concordatul de la Worms

1152-90

Domnia lui Frederick I "Barbarossa", primul care a folosit termenul "Sfântul Imperiu Roman"

1176

Lupta de la Legnano: victoria lombarzilor asupra lui Frederick

1198- 1216

Creșterea puterii papale sub Inocențiu al III-lea

1211-50

Domnia împăratului Frederick al II-lea

1265- 66

Carol de Anjou îl învinge pe Manfred

dali laici) nu puteau fi moștenite de urmașii lor. Însă, în 1175 Papa Grigore al VII-lea a condamnat investitura laică și chiar l-a chemat pe împăratul Henry al IV-lea la Roma pentru o investigare a faptelor sale.

Henry a reacționat încercând să-l detroneze pe papă, care în cele din urmă l-a excomunicat (excluzându-l din biserică). Puterea lui Henry a fost subminată de numeroase răzvrățiri în Germania, unde tulburarea feudală a încurcat mulți împărați în luptele lor cu papa.

Henry IV (imaginea de sus)

a fost excomunicat de Papa Grigore al VII-lea, dar reinstalat după ce a așteptat descult în zăpadă pentru iertare. Motivul conflictului l-a constituit succesiunea arhiepiscopiei din Milano. Acestea îi aparțineau regiuni ce cuprindeau importante trecători prin munți între Germania și Italia.

Frederic I "Barbarossa", împăratul războinic. Sub conducerea lui a devenit comună denumirea de "Sfântul Împărat Roman".

Încolțit din toate părțile, împăratul s-a deplasat în Italia, la Canossa, unde a stat descult în zăpadă timp de trei zile, până când papa l-a iertat. Acest episod dramatic a ilustrat noua autoritate a papei, însă lucrurile nu s-au sfârșit aici. Se pare totuși că Henry s-a supus pentru a-și împuțina dușmanii, lupta însă a continuat mult după moartea lui Henry și a papei. În final, prin Pactul de la Worms (1122), papalitatea și-a redobândit principalele obiective.

Lunga și oboșitoare luptă pentru încoronare a accentuat problemele împăraților Sfântului Imperiu Roman. Una dintre acestea era slăbiciunea lor față de prinții germani, înrăutățită de faptul că domnia nu era moștenită, împărații fiind aleși. Altă problemă se referea la imposibilitatea de menține controlul în Germania, în sudul Alpilor și în Italia; încercarea de ale face pe amândouă a fost greșeala fatală a multor împărați.

Ostilități și revolte

Lupta pentru putere a devenit și mai evidentă în momentul în care o nouă familie, Hohenstaufen, a îmbrăcat mantia imperială. Frederick I ("Barbarossa", 1152-90) era un războinic puternic, însă ambițiile sale au fost distruse de revoltele din Germania, refuzul orașelor din Lombardia (nordul Italiei), de a se supune, precum și de ostilitatea papei.

Până atunci această ostilitate fusese aproape în întregime de natură politică, bazată pe dorința de expansiune a teritoriilor din centrul Italiei, condus de papă, și de a proteja țara de forțele din afară. Aceste obiective au fost realizate de Papa Inocențiu al III-lea (1198-1216), care și-a mărit pretențiile, însușindu-și dreptul de a-i detrona pe conducătorii incompetenți; printre persoanele care au fost siliți să simtă puterea bisericii a fost și Regele John al Angliei.

O nouă amenințare s-a răsfrânt asupra papalității, în urma alianței ce prevedea aderarea sudului Italiei și Siciliei la moștenirea imperială. După mai mulți ani de războaie civile și intrigi papale, Papa Inocențiu a sprijinit în cele din urmă un membru tânăr al familiei Hohenstaufen, care a devenit împărat sub numele de Frederick al II-lea (1211-50). Aceasta s-a dovedit a fi o greșeală a papei, deoarece Frederick avea o personalitate sinistră, contemporarii săi numindu-l *Stupor Mundi*, "Minunea lumii". Frederick a reușit să-și transforme domeniile din Italia într-un regat centralizat, și pentru o vreme părea să devină stăpânul Germaniei și Italiei.

Însă mai târziu el a fost înfrânt din cauza ambițiilor sale exagerate. După moartea sa, familia Hohenstaufen a fost alungată, stăpânirea sudului Italiei trecând în alte mâini, iar posibilitatea împăraților de a stăpâni Italia a dispărut în sfârșit.

Dintr-un anumit punct de vedere papalitatea a ieșit victorioasă din luptele cu împărații. Și, deși intervențiile ei repetate în politică i-au afectat autoritatea spirituală, papalitatea a supraviețuit, reușind chiar să-și păstreze posesiunile teritoriale până în secolul 19. Așadar, Germania și Italia nu s-au mai unit, devenind națiuni de sine-stătătoare, învecinate cu Anglia, Franța și Spania, acest fapt având repercursiuni serioase asupra istoriei Europei.